

BEGINNINGS OF THE JEWISH SKIING IN POLAND (1919-1939)

Robert KRASOWSKI¹, Waldemar NADOLSKI¹, Paweł KRÓL²

1. NCE Limanowa, Poland

2. Faculty of Physical Education, University of Rzeszow, Rzeszow, Poland

Key words:

- genesis,
- Jewish skiing,
- Poland.

Abstract:

Analysing the genesis of the Jewish skiing in Poland we should state that its beginning came relatively late, because after the World War I. The skiing was practised as the first, because already from 1923 in Cracow for "Jutrzenka", and soon this sport was practised in SN of Jewish clubs, above all "Makkabi" in Bielsko, Cracow, Warsaw. Mass development of the Jewish skiing, especially SN and branches in Zakopane, Nowy Targ, Krynica, Nowy Sącz ("Makkabi" Cracow) and in Andrychów, Milówka, Katowice, Oświęcim and Żywiec ("Makkabi" Bielsko) was closely associated with the organizational development of the Connection (Weldverband) "Makkabi" in Europe from 1925. Therefore the skiing intensively developed in clubs "Makkabi" which were very numerous in the circle Silesia- Cracow. In the process circuit e.g. Lvov which had huge ski traditions and numerous Jewish clubs (among others "Drör", "Hasmonea", "Metal", "Jutrzenka"), didn't play the essential role in the first phase of the popularization of the skiing amongst Jews. There wasn't the Zionist "Makkabi" which considerably would be able to have an influence on a development of this sport in the region. In Poland, a fundamental influence on the bloom of the operations of associations and Jewish clubs had appointing of Jewish Council of the physical education of the Republic of Poland in Cracow in autumn 1928, which strengthened the cooperation of Jewish clubs throughout the country, caring about their moral and financial development on the level of the physical culture. In 1929 the Jewish skiing joined to all-Polish ski rivalry. Jewish clubs had only one, but the most modern ski hostel in Poland the Boracza Hall (1932), with training ski jump (Kowaniec near Nowy Targ), and above all could count on a good skiing training both theoretical as well as practical (among others Bronisław Czech led the trainings). Jews took the first successes in the ski owe to Lodka Schwarzbartówna who quickly established the leveled fight with the best Polish competitors. Decisive and critical moment in the development of the skiing in the Jewish environment was a preparation and a participation of Jewish skiers in the I winter Makkabiada, in colours of Poland, taking place in Zakopane in 1933.

Jewish sport appeared on Polish land at the beginning of the 20th century. The major cities of Galicja were its centres, so as: Bielsko, Cracow, Lvov, Przemyśl, Rzeszów or Tarnów. Jews also organised sports living in the Russian annexed territory, among others in Warsaw¹ and Łódź. Definitely before the I World War they exerted the greatest influence on the development of Jewish sport: Bielsko-Biała "Hakoah", Cracow clubs "Makkabi" and

¹ „Sports inspection "1935, No. 5, p. 4. Idea of creation of the "Makkabi" Warsaw they moved already in 1914, although formally came into existence in 1915.

"Jutrzenka", Lvov "Hasmonea" and "Drör" and Tarnów "Samson"². Winter sports enjoyed the restrained interest of Jewish young people, among them above all dominated ice hockey and skating. Jews organised no structures of skiing sport in their associations before the war. However it doesn't mean that they weren't interested in this discipline sports, more and more universally practised in Galicja. These are among others skiers, activists and Polish judges of the Jewish origin played the substantial role in disseminating and the development of the skiing, contributing among others to form the Polish Ski Association (PZN) in 1919. One of them was Stanisław Fächer (Faecher), before the I World War a member of the Cracow Ski Section (SN) AZS and the participant in courses organised by her in Zakopane and the Tatra mountains, trips and skiing competition³. The next meaning figure of the prewar skiing was Józef Oppenheim, the skier and the SN PTT activist, but first of all the long-term manager of Zakopane TOPR.⁴

After the I World War without a doubt the best and most famous Jewish skier was Henryk Mückenbrunn (Muckenbrunn). "Micas" or "Mucek" how friends named him, was a very well-known athlete in Zakopane. He practised not only runs and downward slopes but also ski jumps, he took successes even in toboggan competitions. He represented SN PTT colours in Zakopane. He already won the I Polish championship in 1920, when he participated in jumps in the juniors competition. Later 7-times he got the Polish championship of seniors. After many domestic and foreign successes in the competition (among others championships of Czechosłowacja) Mückenbrunn he left (escaping from the military service) to France (Chamonix), where successfully continued the sports success⁵.

The first ski section in a Jewish sports club was formed on 15 November 1923 in Cracow in the Jewish Sports Connection (ŻTS) "Jutrzenka". The section organised courses and ski trips. Into the portrait gallery of PZN SN members ŻTS "Jutrzenka" was admitted on 27 October 1924. Dr. J. Rose was a department head, and with his deputy was H. Mangel⁶.

d) Sekcja Narciarska Żyd. Tow. Sportowego Jutrzenka, Kraków, Dietłowska 99, p. L. Weindling: kurs w Zakopanem od 23 grudnia do 1 stycznia. Kierownictwo: p. H. Grossman. Instruktorzy: pp. Dr. Rose i Liebeskind. Kurs dla członków sekcji bezpłatny. Kwatery nierezzerwowane. Sekcja wypożycza narty. Wpisy do 20 grudnia w biurze „Universum”, Kraków, ul. Marka 25, inż. Popper.

Phot. 1. Information about activity of SN ŻTS "Jutrzenka",

[in:] "Sports Inspection" 1924, No. 50, p. 11.

² S. Zaborniak, P. Król, Borderland of national minorities: German, Ukrainian and Jewish in the physical culture in Poland before 1939, [in:] scientific works of Jan Długosz Academy in Częstochowa, physical culture volume XII No. 1, under the ed. J. Rodziewicz-Gruhn and E. Małodobry, Częstochowa 2013, p. 50.

³ Z and W. Paryski, Big Internet Tatra Encyclopedia, [in:] <http://z-ne.pl/t,haslo,1125.html> (date of the 7.08.2013 access).

⁴ http://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Oppenheim (date of the 7.08.2013 access).

More widely to this subject: W. Szatkowski, Józef Oppenheim - Opuś (1887-1946) [in:] [www.muzeumtatrzańskie.com.pl / UserFiles/... / WS_Jozef_Oppenheim.pdf](http://www.muzeumtatrzańskie.com.pl/UserFiles/.../WS_Jozef_Oppenheim.pdf) (date of the 7.08.2013 access).

⁵ W. Szatkowski, Henryk Mückenbrunn "Miki" - skier from Janosikow with courage... [in:] <http://www.skijumping.pl/wiadomosci/9751/Henryk-Muckenbrunn-Miki-narciarz-z-Janosikowa-odwaga/#gora>. Mückenbrunn returned to Poland only once for Makkabiada, being held in 1933 in Zakopane, which as a matter of fact won the competition between the downhill race on distance of 2 km

⁶ Members of the Polish Ski Connection, [in:] Polish Skiing 1925, vol.I p. 179.

Phot. 2. The first ŻTGS hostel "Makkabi" in Bielsko on the Boracza Hall.

About 1925 Jewish Gymnastic-sports Society (ŻTGS) "Makkabi" in Bielsko, being a successor of the prewar Bielitz-Bialer Israelitischer Turnverein, started building the own mountain hostel. The object came into existence on the Boracza Hall in Beskid Żywiec and was the first ski hostel of the Jewish community in Poland and in the world. Ski section in Bielsko came into existence later⁷, but the skiing certainly was practised at the time. Jewish skiers could use the object after the earlier application⁸.

In January 1926 Warsaw "Makkabi" led SN which organised the trip to Zakopane for 15 persons as well as conducted skiing lessons in Krynica⁹.

Phot. 3. Marderówna - competitor of SN ŻTS "Makkabi" Warsaw in 1926.

⁷ Probably on 17 December 1927 at ŻTGS "Makkabi" in Bielsko was formed a Ski Section: <http://www.olszowka.most.org.pl/klmakabi.htm> (date of the access 7.08.2013).).

⁸ Edward Moskała, PTTK mountain hostels in the Bielsko-Biała province. Warsaw-Cracow, 1983, p. 144; <http://www.boracza.pl/index.php?show=historia> (date of the access 7.08.2013).

⁹ "Our Sports Weekly Magazine" 1926, No. 4, p. 10. Cracow "New News" 1928, No. 332, p. 6 only two years later was announced organization of the Ski Section by "Makkabi" Warsaw.

Certainly competitors of a Cracow Jewish sports club (ŻKS) "Makkabi" practised skiing much earlier. However just in January 1926 a section of winter sports existing for a few years was divided in two spontaneous sections: Ski and Skating. SN under management of chairman of the club F. Freund began the activity organising trip to Krynica connected with skiing lessons¹⁰. The next course was run in Zakopane and a base for SN skiers was "Villa Thatch", being located at the street of Chałubiński¹¹. The course took place in 1926/1927 from 28 December to 5 January. The instructor during the course was a well-known skier Jarosz. Moreover a club member Dr. Hirsch led independent tours for more advanced skiers. the "Daily News" underlined, that "the result of the course was, in spite of the short time, very favourable. Some members got the quite nice form"¹². The course took place in 1926/1927 from 28 December to 5 January. The instructor during the course was a well-known skier Jarosz. Moreover a club member Dr. Hirsch led independent tours for more advanced skiers. the "Daily News" underlined, that "the result of the course was, in spite of the short time, very favourable. Some members got the quite nice form"¹³.

In December 1927 the next Jewish organization in Cracow commenced organising skiing lessons for its members. This was Jewish Academic Circle of Enthusiasts of the Sightseeing (ŻAKMK) which organised 5 day skiing lessons, preparing its members for winter trips¹⁴.

The development of the Jewish skiing on the eve of 1928 was still very modest. In the Jewish press they noticed this problem and they were writing: "skiing sport, this most beautiful sport, unfortunately is firmly neglected by Jews. In every other branch of sport Jews are taking the quite outstanding place in percentage"¹⁵. Author of the article, editor Hoffman thought, that a laziness of Jewish sports societies was responsible for this state of affairs, "which accomplished nothing or very little towards the development of this sport"¹⁶.

The appeal directed to sports activists for arousing an interest in skiing sport amongst Jewish athletes didn't remain without the echo. On 4 and 5 February 1928 was announced a ski competition in Beskidy. Moreover ŻKS club "Hakoah" from Zakopane and non-member skiers from Krynica expressed an interest in organization of the skiing in their environment¹⁷.

However at the end of 1928 the Jewish press still wasn't made content with development of the skiing in Jewish associations, although noticed, that "recently the part of Jewish young people spontaneously started being interested in skiing"¹⁸. The special distinction deserved Cracow "Makkabi", which apart from trips, skiing lessons in Zakopane, Cracow and surroundings and thanks to the cooperation with Bielsko-Biała "Makkabi", planned organising a ski camp on the Boracza Hall on days from 23 December 1928 to

6 January 1929. Moreover SN established the cooperation with Cracow companies which started selling the ski equipment at preferential prices¹⁹. Because of weather problems the camp was organised in other place, in Kowaniec near Nowy Targ in the cordillera of Gorce Mountains. Eng. Papier skier and at the same time chairman of "Hagibor" which SN just appointed in the club, managed the organization of training²⁰. The next course was organised in Zakopane on days from 24 to 28 December 1928 under direction of the local skier

¹⁰ „New News” 1926, No. 14, p. 8.

¹¹ „New News” 1926, nr 288, p. 4.

¹² „New News” 1927, nr 8, p. 7.

¹³ „New News” 1927, nr 341, p. 11.

¹⁴ „New News” 1927, nr 336, p. 13. ŻAKMK was created in 1923 in Warsaw.

¹⁵ „New News” 1928, nr 3, p. 6.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ „New News” 1928, nr 59, p. 6.

¹⁸ „New News” 1928, nr 326, p. 6.

¹⁹ Ibid; „New News” 1928, nr 331, p. 15.

²⁰ „New News” 1928, nr 343, p. 9; 1930, nr 150, p. 6.

Wilga²¹. In Cracow on Salwator were conducted skiing lessons on 25 December 1928. number of members of SN "Makkabi" in the short time grew from 80 persons to 120²². In the camp in Kowaniec participated the biggest so far group of Jewish skiers from "Makkabi" - 45 from Cracow and 15 from Warsaw. During the camp for the first time an idea of construction of the own ski hostel on one of busier tourist trails was put forward²³.

On 17 December 1928 from SN created at ŻTGS "Makkabi" Bielsko came into existence Jewish Tourist-ski Company "Makkabi" (ŻTTN). In Silesia it performed the similar role as "Makkabi" Cracow in popularizing the skiing amongst Jews²⁴.

Recalled already ŻAKMK in 24 December 1928 - 2 January 1929 in Kowaniec was organised a ski colony led by the professional instructor²⁵.

In the face of the bigger interest in skiing sport amongst Jews, in this respect the activity again undertook Cracow "Jutrzenka" which decided to organize skiing lessons in February 1929²⁶. In the same time Cracow SN again dealt with "Makkabi" with organization of the second ski camp, this time in Zakopane. Next its Warsaw counterpart on days from 1 to 4 February conducted this year ski trip to Kazimierz Wielki on the Vistula²⁷.

Propagating of the skiing by Cracow SN "Makkabi" was carried out by organising trips for the greatest ski events being held in the country. That was in case of international competition FIS in Zakopane and spectacular ski competition with lanterns in Jordanów in 1929²⁸. The Cracow "Makkabi" in 1929 participated in the all-Polish ski competition, among others in March a big youth competition for the badge of the PZN efficiency in Zakopane, in which Lodka Schwarzbartówna (Lidia Szwarzbard) in rivalry between women on distance of 9 km won with the time of 1.03.45 h defeating 8 rivals. A District Committee of the physical education and the basic training dealt with the organization of the competition (PKWF and PW) at the participation of Zakopane ski clubs²⁹.

In the development of the Jewish skiing, organising of the Department of Cracow "Makkabi" in Zakopane was a culminate point. In November 1929 former members of Cracow "Makkabi", coming from Zakopane, established a sports club which gathered local young people. Organising trips and skiing lessons was a basic aim of the club³⁰.

The spontaneous development in Jewish associations brought skiings for planning the first Jewish Ski Rally which was supposed to be held on days from 25 December 1929 to 1 January 1930. The Rally was Silesian mountains in surroundings of Bielsko, and the responsibility for conducting technical parties of the Rally was supposed to SN ŻTGS (ŻTTN) "Makkabi" Bielsko. In the Rally took part "Makkabi" from Austria, German, Czechosłowacja and of Romania. The sports schedule of the Rally included conducting the first international Jewish competition, connected with the Jewish Polish championship and internal competition "Makkabi" Bielsko³¹.

Only at the end of 1929, Lvov "Hasmonea" one from the biggest and the most well-deserved Jewish clubs in Poland, established SN, in the process joining Cracow clubs, Nowy Targ "Hagibor", Zakopane, Warsaw and Bielsko-Biała "Makkabi" in

²¹ „New News 1928, nr 345, p. 8.

²² „New News” 1928, nr 346, p. 6.

²³ „New News” 1929, nr 8, p. 6; „Illustrated Daily Courier” 1929, nr 1, p. III.

²⁴ Makkabi Clubs, [in:] <http://www.olszowka.most.org.pl/klmakabi.htm> (date of access 7.08.2013).

²⁵ „New News” 1928, nr 341, p. 11.

²⁶ „New News” 1929, nr 30, p. 9.

²⁷ „New News” 1929, nr 35, p. 6.

²⁸ „New News” 1929, nr 52, p. 4.

²⁹ „Illustrated Daily Courier” 1929, nr 63, p. 8-9.

³⁰ „New News” 1929, nr 319, p. 8.

³¹ „New News” 1929, nr 331, s. 6; nr 338, p. 6.

popularizing skiing amongst the Jewish community³². However it seems that earlier was established SN "Dröru "Lvov, the next well-deserved Jewish sports club, which on days 25 - 26 January 1930 organised the ski trip to Sławk³³. Mirosław Ponczek, researcher of the history of the physical culture in Silesia and in the Dąbrowski Basin thinks, that ŻTGS "Makkabi" in Sosnowiec at the end 1920s of the 20th century also led the Ski Section³⁴.

Propaganda Rally in Bielsko however not come off. Intensively preparing for this sports rivalry in Zakopane in January 1930 SN "Makkabi" for the first time took part in all-Polish local competition for Stanisław's Fächer award. A Jewish press emphasized this fact, writing: *"for the first time in Poland they saw Jews in national colours. It caused quite big sensation. The opinion showed itself sympathetic. Even though the result was settled from above, in view of mass of excellent skiers, leading in Europe, however the enthusiasm, with which fought young Jewish skiers, aroused the admiration even at the biggest sceptics"*³⁵.

After two years from the first initiative was organised a tourism - ski movement in Krynica. There came into existence, similar to Zakopane, Department "Makkabi" Cracow³⁶.

In 1930 members of Jewish sports clubs have more and more often participated in the all-Polish ski competition. Substantial amount of courses, camps and trainings in which participated SN and departments of Cracow "Makkabi" brought noticeable progress. Already in January Zakopane competition, skier Lodka Schwarzbartówna filled 6 place in group, however on 2 February 1930 on the distance of 8 km she took the 3 place, with time 57.44, surrendering only Bronisława Staszek -Polankowa with time 49.04 and Zofia Stopkówna with time 52.04³⁷.

SN "Hagibor" skiers from Nowy Targ deserved the special distinction, which on 2 February of this year took part in local professions, organised by the Nowy Targ Department of Cracow "Vistula". As many as 11 Jewish skiers got the badge of the PZN efficiency: Dröchlich, Papier, Stanner, Korngut, Stalter, Langer, Morgenbesser, Goldfinger, Goldberg, Weiss, Günsberg³⁸. In next professions, this time for the championship of Maków Podhalański, organised on days 1-2 March of this year by local "Falcon" competitors SN of "Hagibor" placed oneself in the middle of the rate. Teodor Dawidek from of "Falcon" Zakopane got the championship. On the run on 12 km best 18 place took Korngut with the time 40.56 min. before Dröchlich with time 43.54. In the downhill race on distance of 6 km the best result from Jewish skiers again got Korngut with time 12.05 min. taking 13 place. 42 competitors took part in the rivalry³⁹.

In March 1930 in skiing rivalry between the Jewish community the biggest accent was Club Ski Championships "Makkabi", organised by the Zakopane Department of "Makkabi". 24 seniors took part in the competition from "Makkabi" Cracow, Krynica and Zakopane. They competed on distance of 14 km. J. Blau got the championship with time 1.09.30 h before B. Erdmann with time 1.12.30 h. M. Korn took the third place with time 1.16.30 h. Juniors fought on the distance of 9 km, however because of going the wrong route judges canceled the results of competition⁴⁰.

³² „New News” 1929, nr 338, p. 8.

³³ „New News” 1930, nr 23, p. 6.

³⁴ M. Ponczek, Interwar Polish and Jewish sports movement in the Dąbrowski Basin 1918-1939 (attempt of balance), [in:] wst.kei.pl/download/001/VIII.pdf (date of access 7.08.2013).

³⁵ „New News” 1930, nr 13, p. 6.

³⁶ „Nowy Dziennik” 1930, nr 30, s. 6.

³⁷ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1930, nr 36, s. 16; „Nowy Dziennik” 1930, nr 37, s. 7.

³⁸ „Nowy Dziennik” 1930, nr 36, s. 7.

³⁹ „Nowy Dziennik” 1930, nr 59, s. 11.

⁴⁰ „Nowy Dziennik” 1930, nr 73, s. 4.

In autumn 1930 was formed a new department - Bielsko-Biała "Makkabi" in Katowice and was established SN⁴¹. The section started activity still before the winter season, there was announced organization of skiing lessons on the Boracza Hall conducted by Józef Brückner of SN manager in Katowice, one of the best Jewish skiers⁴².

The club organization of the Jewish skiing in 1930 reached the appreciable increase both in the form of numerous routes, persuasive of trainings, camps or the talk lessons. Jewish athletes were involved in numerous all-Polish competitions as well as competed in club competition.

Tab. 1. Członkowie żydowskich klubów sportowych, zrzeszonych w PZN w 1930 roku

Club	„Makkabi” Cracov	„Makkabi” Bielsko	„Makkabi” Warsaw	„Hagibor” No- wy Targ	„Tennis Club 1924” Lvov
Number of members	121	113	29	25	48
together	336				

source: „New News” 1930, nr 137, p. 6.

The skiing was also being propagated in other Jewish associations, amongst which the Jewish Tourist Company, established in 1926, came to the forefront (ŻTK). ŻTK had its departments in many places in the country which dealt with mainly disseminating the tourist and the sightseeing. The company formed classified sections, among others on 12 September 1930 ŻTK founded the Warsaw SN⁴³.

On the 1 December 1930 SN ŻTK was admitted into the portrait gallery of PZN members. already in the first year of the activity of the Section were organised skiing lessons in Zakopane which was held from 22 December 1930 to 2 January 1931, a ski equipment was purchased and they were planning to conduct the ski colony. 24 persons participated in the course, including 16 ŻTK members (13 from the Warsaw Department, two from Łódź and one from Częstochowa). At the end of 1930 the Section counted 46 members (30 men and 16 women) which used the House Holiday in Zakopane, leased by the Main ŻTK management Board from homeowners "Warsaw Hotel" in Zakopane⁴⁴.

Skiers of the Zakopane department "Makkabi" constantly raised their abilities and have more and more often higher deposits in all-Polish rivalry. It was among others in the SN PTT competition in Zakopane, in which Lodka Schwarzbartówna filled 3 place on the distance of 4 km⁴⁵, and in the competition for the championship of Nowy Targ, being held on 7 February 1931. In the competition of over 50 skiers with Bronisław Czech at the head, the best 9 place from Jewish skiers took Warenhaupt, 12 was Oberländer and 18 Schwarzbart. On the run of women another success got Schwarzbartówna - winning rivalry⁴⁶. These results make the Jewish press, which still recently doubted achievements of Jewish skiers, satisfied: "the mass propaganda of the skiing amongst Jewish young people will give soon, perhaps already in the next year, at all us numerous rows of good and experienced skiers which will represent the Jewish sport with respect"⁴⁷.

⁴¹ „Nowy Dziennik” 1930, nr 291, s. 6.

⁴² „New News” 1930, nr 312, p. 6.

⁴³ „ŻTK News” 1930, nr 1, p. 6.

⁴⁴ „ŻTK News” 1930, nr 4, p. 7; 1931, nr 1, p. 6; nr 2, p. 5.

⁴⁵ „Illustrated Daily Courier” 1931, nr 12, p. 15.

⁴⁶ „New News” 1931, nr 47, p. 6.

⁴⁷ Ibid.

Year 1931 turned out to be the turning point in the extension of the Jewish skiing to more distant areas of the country. In the sports camp organised in Krynica on days from 20 January to 9 February, by the way of the world championships being held there in the ice hockey, a significant number of Jewish athletes from different nooks of Poland participated. 84 athletes participated in the camp, in it 56 took an active part in skiing exercises. The majority of skiers underwent trainings for beginners, apart from members of Cracow and Krynica Morska "Makkabi" about 20 competitors arrived from other Jewish sports clubs from Warsaw, Lvov, Jasło, Tarnów, Przemyśl and Stanisławow. Trainings took place on the area near by Słotwin, and a boarding house was a tourist accommodation "Odaliska"⁴⁸.

The most important event in the development of the Jewish skiing in 1931 was effective organising of the first Jewish ski championships in Poland. The South - West Circuit of the connection (Weldverband) "Makkabi" recommended SN "Makkabi" in Bielsko to organize the skiing competition on 15 February of this year near the hostel on the Boracza Hall⁴⁹. In the rivalry between women Lodka Schwarzbartówna was unrivalled, she won the excellent time getting the golden PZN badge. For 6 classified men 3 represented colours of "Makkabi" Cracow and its departments (Krynica, Zakopane). Moreover 40 skiers (35 men and 5 women) got silver and brown PZN badges. The all-Polish press omitted details of this rivalry, perhaps because later sports Poland fascinated with rivalry in the Polish ski championship in Zakopane, being held on 21-22 February 1931⁵⁰.

In the international Polish championship Jewish athletes, as a matter of fact in harmony with predictions, didn't play the greater role. Only a Jewish skier Lodka Schwarzbartówna, the best at rivalry between women, took the decent 10 place for 19 starting competitors. The ski competition 6.3 km long had a character of the downhill race, won Bronisława Staszal - Polankowa from "Falcon" Zakopane, regarded then as the best skier of Europe⁵¹. A few days later in Zakopane took place the championship of Podhale, in which Schwarzbartówna took 4 place, again won Staszal - Polankowa⁵². Rivalry closed with success of the Jewish skier in Nowy Targ, on the run per 4 km she took 1 place achieving the time of 22.38 min⁵³.

The Zakopane "Makkabi" Department organised on 8 March 1931 in Zakopane Club skiing competition. On the run of men for 12 km were get the following results: the 1 place took Oberländer with time 58.15 min, and Warenhaupt Isaac got the 2 place with time 58.45 min. The next places took: Blau, Scharfer, Zwickler, Schwarzbart, Storch, H. Warenhaupt, Kleinhändler and Littman. In juniors rivalry won Schiffeldrün before L. Weiss and Weisman. Without competing started a few competitors from Nowy Targ "Hagibor"⁵⁴.

This competition constituted wiping for Jewish competitors before the start in official rivalry of Nowy Targ "Hagibor" and Cracow "Makkabi" which took place a few days later in Kowaniec. A SN "Makkabi" Cracow competitor Zwickler won before Scharfer from "Makkabi" Cracow and Korngut from "Hagibor"⁵⁵.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ „New News” 1931, nr 45, p. 8. In the Internet article on clubs in Silesia other name of the party was given to "Makkabi": the Jewish Ski European championships Centre. According to this publication Championships started on 15 January 1931, 300 Jewish skiers took part in them. Amongst juniors, at the age of over 18 on the run per 9 km won a representative of "Makkabi" Bielsko Erwin Robinsohn: <http://www.olszowka.most.org.pl/klmakabi.htm> (date of access 7.08.2013)

⁵⁰ „New News” 1931, nr 52, p. 13; nr 55, p. 8.

⁵¹ „Stadjon” 1931, nr 9, p. 7. „New News” 1931, nr 55, p. 8.

⁵² „Stadjon” 1931, nr 6, p. 15; „Illustrated daily courier” 1931, nr 34, p. 9.

⁵³ „Stadjon” 1931, nr 8, p. 2; „Illustrated daily courier” 1931, nr 48, p. 8; nr 55, p. 9.

⁵⁴ „New News” 1931, nr 69, p. 6.

⁵⁵ „New News” 1931, nr 71, p. 9.

At the end of 1931 in Nowy Sącz was formed a next Department of Cracow "Makkabi" and at once was formed SN which was directed by Schreiner⁵⁶. A month later SN formed ŻKS "Hakoah" existing for 2 years in Grybów⁵⁷.

In December 1931 the "New News" announced construction of the first Jewish ski jump, which with effort of Cracow "Makkabi" came into existence in Kowaniec near Nowy Targ⁵⁸. Construction of the ski jump coincided with the formation of the new department of Cracow "Makkabi" in Nowy Targ. the "Sports Review" related: "a nw formed unit is deserving the distinction - " Makkabi "Cracow which in spite of the very short existing and different obstacles developed record, and" the best certificate of the activity of Makkabi "is just building the new training ski jump"⁵⁹. Already on 17 January 1932 they announced ceremonial opening of the object⁶⁰. In the presence of activists of all departments of Cracow "Makkabi" was played the first opened ski jump competition in which took part Jewish jumpers. However the competition closed with the success of Rybiński from "Vistula" Nowy Targ (12 and 15.5 m) who defeated Bryniczak (13 and 14 m) also from "Vistula" Nowy Targ. The third place fell to the competitor of Nowy Targ "Makkabi" with the pseudonym "Henek" (13.5 and 12.5 m). Korngut from "Hagibor" Nowy Targ got the longest jump of the day and the championship of the ski jump which got 17 m⁶¹. Moreover classical ranked cross-countries were classified to club rivalry "Makkabi". On the run per 10 km a Warenhaupt Isaac won before Zwickler and Scharfer. On the run on distance Leopold Weiss won juniors competition for 8 km before Schiffeldrün and Bau. Everyone represented "Makkabi" Zakopane⁶².

Phot. 4. Skiers of "Makkabi" Zakopane in 1932, [in:] "Sports Inspection" 1932, No. 8, p. 3.

On 7 February 1932 on the Boracza Hall were played championships of the Connection "Makkabi", which prepared "Makabi" ŻTTN in Bielsko. 143 competitors entered an event from which 113 finished the competition. Jewish athletes arrived from such centres as: Cracow, Warsaw, Bielsko, Zakopane, Nowy Targ, Andrychów, Oświęcim, moreover from Czechosłowacja and German. most numbers was run of seniors on distance 12 km in which took part 80 skiers . Won Warenhaupt from "Makkabi" Zakopane before Dattner from

⁵⁶ „New News” 1932, nr 3, p. 6.

⁵⁷ „New News” 1932, nr 31, p. 9.

⁵⁸ „New news” 1931, nr 343, p. 6.

⁵⁹ „Sports Inspection” 1932, nr 3, p. 4.

⁶⁰ „New News” 1932, nr 16, p. 14; „Illustrated daily courier” 1932, nr 16, p. 14.

⁶¹ „Sports Inspection” 1932, nr 8, p. 3; „Illustrated Daily Courier” 1932, nr 21, p. 9.

⁶² „Sports inspection” 1932, nr 8, p. 3; „New News” 1932, nr 21, p. 4.

"Makkabi" Żywiec, the third place took Zwickler from "Makkabi" Zakopane. On the run of older seniors on distance of 12 km triumphed Blau from "Makkabi" Zakopane before Wiener from "Makkabi" Bielsko and Schuffeldrűnem from "Makkabi" Nowy Targ. The run of women took place on the distance of 6 km, it was won by Schwarz from "Makkabi" Bielsko before Blau from "Makkabi" Moravian Ostrawa and Frűnkel from "Makkabi" Żywiec. The run of boys on the distance of 4 km closed with success of "Makkabi" competitor Forschirma Andrychów, second place filled Frischer and third Neumann both from "Makkabi" Bielsko. On the girls run for 4 km won Korngut from "Makkabi" Cracow before Silberstein from "Makkabi" Bielsko. According to the press' the competition was high quality⁶³.

"Makkabi" Cracow with its departments had the strongest SN at that time, which mutual rivalry supported achieving more and more good results. Soon after all-Polish championships "Makkabi", the Cracow club organised internal championships on 14 February 1932 in Kowaniec in which took part skiers from Krynica, Cracow, Nowy Sącz, Nowy Targ and Zakopane. The significant number of skiers, 150 persons, provided leveled rivalry, although the dominance of Jews from Zakopane was indisputable. On the seniors main run for 12 km won Zwickler before Warenhaupt and Scharfer, everyone from Zakopane. On the run for 12 km won seniors Goldhuber-Czaj from Zakopane before Lerner and Landau, both from Cracow. The run of women for 8 km closed with the triumph of the best Jewish skier Schwarzbartówna who defeated Oberlűnderówna, both from Zakopane. The third place took Reibscheidówna from Nowy Targ. The run of juniors on distance of 4 km closed with the success of Hammerschlażanka who defeated Korngutówna, both from Nowy Targ. On the run of juniors on distance of 9 km all 3 places on the podium fell to representatives of Zakopane. Blau won before Schiffeldrűn and with Weiss. Once again has been played a ski jump competition which won Gűnsberg from Nowy Targ before Schwarzbart from Zakopane and "Dziula" (Friendlűnder) from Nowy Targ. 21 competitors participated in jumps⁶⁴.

Schwarzbartówna confirmed her prominence amongst skiers, on the distance of 6 km filling 3 place during the Polish championship of 1932⁶⁵. However Warenhaupt filled the 18 place and Zwickler 24⁶⁶.

In 1932 for the first time the press announced the Jewish all-Polish ski competition organised in the Lvov circuit. "Drűr" was supposed to be their organiser, which used his 30-years jubilee for conducting on the 1 February in Sławsk the cross-country for the championship of Jewish clubs⁶⁷. Zawody doszły do skutku dopiero 27 lutego 1932 roku, a terenem zmagañ narciarzy było jednak boisko „Drűru”. Bieg kobiet na 8 km zakończył się sukcesem Hausmanówny z „Drűru”, która wygrała z czasem 1.01.42h. Drugie miejsce zajęła Landauówna z „ZKNK” z czasem 1.01.47h. Bieg műczyzn na 12 km wygrał Kaiser z „Drűru” z czasem 1.16.22h przed Stengielem „Hasmonei” z czasem 1.20.24h, trzecie miejsce zajął Wolfsman z „ZKNK” z czasem 1.20.34h. Bieg drużynowy na 12 km o nagrodę inż. Zinna wygrał „Drűr” przed „Hasmoneą” i „ZKNK” II⁶⁸.

With spring of 1932 on the Boracza Hall a fire consumed the Jewish mountain hostel. The sports Jewish community quickly set about to its reconstruction, the new facility could hold to 150 persons, including 60 accommodation places. The hostel had a name of Dr. Max Nordau and was managed by ŻTTN "Makkabi" Bielsko. So far, ŻTGS "Makkabi" Bielsko was the landholder on which was placed the ancient building of the hostel, during the con-

⁶³ „New news” 1932, nr 44, p. 12; „Sports inspection” 1932, nr 10, p. 5; nr 15, p. 6.

⁶⁴ „New news” 1932, nr 52, p. 12; „Sports inspection” 1932, nr 16, p. 5.

⁶⁵ „New news” 1932, nr 68, p. 8.

⁶⁶ „New news” 1932, nr 70, p. 7.

⁶⁷ „New news” 1932, nr 6, p. 8.

⁶⁸ „Sports inspection” 1932, nr 18, p. 4.

struction an area was given for the property to kindred organizations from Bielsko⁶⁹. Ceremonial opening of the hostel took place on 18 December 1932⁷⁰.

After a few years of efforts, the idea of construction of the own hostel by "Makkabi" Cracow started to come true. In 1932 was established a Committee of Construction of the Hostel in Kowaniec near Nowy Targ which they named after Dr. Edmund Schenker⁷¹.

The Jewish skiing more and more boldly marked its presence on the all-Polish arena. Apart from the strong "Makkabi" Connection, considerable influence to the development of especially a ski touring had ŻTK which founded next departments, and then were being established ski sections. SN ŻTK was organised this way, in the Basin of Dąbrowski, which in 1932 counted 43 members. The section carried the winter skiing lessons in Zakopane for 15 persons and in Zwardon for 7 persons and one hike in Zwardon in which participated 14 members⁷².

Next the Main ŻTK management Board in 1932 told the Warsaw Department to carry out winter colonies in Zakopane. In the course of the summer camp all the time were active skiing lessons in which participated 60 persons⁷³.

Progress of Jewish skiers in raising sports qualifications depicted PZN data, in charge of the ski scoring of badges for the efficiency from 1927 to 1932.

Table. 2. Ski scoring of badges for the efficiency for the period from 1927 to 1932.

Main places	1		2		3	
club	WKS 3 PSP Bielsko		WKS 2 PSP Sanok		Śląsk KN Katowice	
Place of Jewish club	4	8	33	38	38	44
Jewish club	„Makkabi” Bielsko	„Makkabi” Cracov	„Makkabi” Andrychów	„Makkabi” Żywiec	„Drör” Lvov	„Makkabi” Warsaw

Source: "New News" 1932, No. 333, p. 7.

WKS - a Military sports club, PSP - rifle regiment Of the Podhale region, KN - ski club

Results of two clubs along with departments "Makkabi" Bielsko and Cracow confirmed growth of the Jewish skiing in the circuit Silesia - Cracow. Both clubs competed like equal with equal with Polish ski associations, even though the activity was conducted relatively briefly. In autumn of 1932 all activities were aimed at the preparation of the I Winter Makkabiada in Zakopane. The spontaneous development of the Jewish skiing spread the preparations in entire Poland. In detail they planned preparations for the greatest Jewish sports event of this type in Poland.

In Cracow on 6 November 1932 was organised a meeting of circles : Volhynian, Warsaw, Vilnius, Bielsko-Biała, Lvov and Cracow and many Jewish sports clubs from the entire country in the destination of discussing the preparations. The plan of ski qualifications included: camp in Sławsk from 18 to 31 December 1932, camp in Wadowice from 22 December to 6 January 1933, from 24 December to 6 January camp in Kowaniec, from 24 December to 4 January camps in Sławsk and Puchla, 1 January 1933 preliminary competition in Lvov, 6-8 January preliminary competition on the Boracza Hall, from 10 January to 1 February 1933 training camp of the representation of Poland in Zakopane, from 25 January to 1 February 1933 "ski Step" in the Lvov circuit. Crowning these preparations was the I Winter

⁶⁹ „New news” 1932, nr 206, p. 11.

⁷⁰ „New news” 1932, nr 342, p. 6.

⁷¹ „New news” 1932, nr 293, p. 4.

⁷² „ŻTK News” 1932, nr 1, p. 4.

⁷³ „ŻTK Nws” 1932, nr 2, p. 5; 1933, nr 3, p. 8.

Makkabiada taking place in Zakopane on days from 2 to 5 February 1933⁷⁴. It is worth emphasizing that Jewish skiers from Poland had ensured very good training conditions, the Zakopane unit "Makkabi" exercised under the eye of the best Polish skier - Bronisław Czech⁷⁵.

⁷⁴ „New news” 1932, nr 313, p. 12.

⁷⁵ „Newy News” 1932, nr 327, p. 10.

POCZĄTKI NARCIARSTWA W ŚRODOWISKU ŻYDOWSKIM W POLSCE (1919-1939)

Robert KRASOWSKI¹, Waldemar NADOLSKI¹, Paweł KRÓL²

1. NCE Limanowa

2. Wydział Wychowania Fizycznego, Uniwersytet Rzeszowski

Key words:

- geneza,
- narciarstwo żydowskie,
- Polska

Abstract:

Analizując genezę narciarstwa żydowskiego w Polsce należy stwierdzić, że jego początek nastąpił stosunkowo późno, bo po I wojnie światowej. Narciarstwo uprawiano najwcześniej, bo już od 1923 roku w krakowskiej „Jutrzence”, wkrótce sport ten praktykowano w SN klubów żydowskich, przede wszystkim „Makkabi” w Bielsku, Krakowie, Warszawie. Masowy rozwój narciarstwa żydowskiego, a zwłaszcza SN i oddziałów w Zakopanem, Nowym Targu, Krynicy, Nowym Sączu („Makkabi” Kraków) oraz w Andrychowie, Milówce, Katowicach, Oświęcimiu i Żywcu („Makkabi” Bielsko) był ściśle związany z rozwojem organizacyjnym Wszechzwiązku (Weldverbandu) „Makkabi” w Europie od 1925 roku. Dlatego też narciarstwo intensywnie rozwijało się w klubach „Makkabi”, które były bardzo liczne w okręgu śląsko – krakowskim. Tym samym okręg np. lwowski, który posiadał ogromne tradycje narciarskie i liczne kluby żydowskie (m.in. „Drör”, „Hasmonea”, „Metal”, „Jutrzenka”), nie odegrał istotnej roli w pierwszej fazie popularyzacji narciarstwa wśród Żydów. Nie było tam syjonistycznej „Makkabi”, która byłaby w stanie znacząco oddziaływać na rozwój tego sportu w regionie. W Polsce, zasadniczy wpływ na rozkwit działalności stowarzyszeń i klubów żydowskich miało powołanie jesienią 1928 roku Żydowskiej Rady Wychowania Fizycznego RP w Krakowie, która zacieśniła współpracę klubów żydowskich w całym kraju, dbając o ich moralny i materialny rozwój na płaszczyźnie kultury fizycznej. W 1929 roku narciarstwo żydowskie dołączyło do ogólnopolskiej rywalizacji narciarskiej. Kluby żydowskie dysponowały tylko jednym, ale za to najnowocześniejszym w Polsce schroniskiem narciarskim na Hali Boraczej (1932 rok), treningową skocznią narciarską (Kowaniec pod Nowym Targiem), a przede wszystkim mogły liczyć na dobre przygotowanie narciarskie zarówno teoretyczne jak i praktyczne (szkolenia prowadził m.in. Bronisław Czech). Pierwsze sukcesy w zmaganiach narciarskich Żydzi zawdzięczali Łodce Schwarzbartównie, która szybko nawiązała wyrównaną walkę z najlepszymi polskimi zawodniczkami. Przełomowym i decydującym momentem w rozwoju narciarstwa w środowisku żydowskim, było przygotowanie i udział narciarzy żydowskich w barwach Polski w odbywającej się w Zakopanem I Zimowej Makkabiadzie w 1933 roku.

Sport żydowski na ziemiach polskich pojawił się na początku XX wieku. Głównymi jego ośrodkami były przede wszystkim większe miasta Galicji, takie jak: Bielsko, Kraków, Lwów, Przemyśl, Rzeszów czy Tarnów. Żydzi organizowali życie sportowe również w zaborze rosyjskim, m.in. w Warszawie⁷⁶ i Łodzi. Zdecydowanie największy wpływ na rozwój sportu żydowskiego przed I wojną światową wywarły: bielska „Hakoah”, krakowskie kluby „Makkabi” i „Jutrzenka”, lwowskie „Hasmonea” i „Drör” oraz tarnowski „Samson”⁷⁷.

⁷⁶ „Przegląd Sportowy” 1935, nr 5, s. 4. Ideę założenia „Makkabi” Warszawa wysunięto już w 1914 roku, choć formalnie powstała w 1915 roku.

⁷⁷ S. Zaborniak, P. Król, Pogranicze mniejszości narodowych: niemieckiej, ukraińskiej i żydowskiej w kulturze fizycznej w Polsce przed 1939 r., [w:] Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Kultura Fizyczna tom XII nr 1, pod red. J. Rodziewicz-Gruhn i E. Małolepszego, Częstochowa 2013, s. 50.

Sporty zimowe cieszyły się wówczas umiarkowanym zainteresowaniem młodzieży żydowskiej, wśród nich dominował przede wszystkim hokej na lodzie oraz łyżwiarstwo. Żydzi nie zorganizowali przed wojną żadnych struktur sportu narciarskiego w swoich stowarzyszeniach. Nie znaczy to jednak, że nie interesowali się tą dyscypliną sportową, coraz powszechniej uprawianą w Galicji. To m.in. narciarze, działacze i sędziowie polscy żydowskiego pochodzenia odegrali istotną rolę w upowszechnieniu i rozwoju narciarstwa, przyczyniając się m.in. do utworzenia Polskiego Związku Narciarskiego (PZN) w 1919 roku. Jednym z nich był Stanisław Fächer (Faecher), przed I wojną światową członek krakowskiej Sekcji Narciarskiej (SN) AZS i uczestnik organizowanych przez nią w Zakopanem i Tatrach kursów, wycieczek i zawodów narciarskich⁷⁸. Kolejną znaczącą postacią w kręgach narciarstwa przedwojennego był Józef Oppenheim, narciarz i działacz SN PTT, a przede wszystkim wieloletni kierownik zakopiańskiego TOPR⁷⁹.

Najlepszym i najsłynniejszym żydowskim narciarzem po I wojnie światowej był bez wątpienia Henryk Mückenbrunn (Muckenbrunn). **„Miki” lub „Mucek” jak go nazywali koledzy był bardzo znanym sportowcem w Zakopanem. Uprawiał nie tylko biegi i zjazdy ale również skoki narciarskie, sukcesy odnosił nawet w startach saneczkowych.** Reprezentował barwy SN PTT w Zakopanem. Wygrywał już w I Mistrzostwach Polski w 1920 roku, w których brał udział w skokach w konkurencji juniorów. Później 7-krotnie zdobył mistrzostwo Polski seniorów. Po wielu sukcesach w zawodach krajowych i zagranicznych (m.in. mistrzostwo Czechosłowacji) Mückenbrunn wyjechał (uciekając przed służbą wojskową) do Francji (Chamonix), gdzie z powodzeniem kontynuował karierę sportową.⁸⁰

Pierwszą sekcję narciarską w żydowskim klubie sportowym utworzono 15 listopada 1923 roku w Krakowie w Żydowskim Towarzystwie Sportowym (ŻTS) „Jutrzenka”. Sekcja organizowała kursy oraz zbiorowe wycieczki narciarskie. W poczet członków PZN SN ŻTS „Jutrzenka” została przyjęta 27 października 1924 roku⁸¹. Kierownikiem Sekcji był dr J. Rose, a jego zastępcą H. Mangel⁸².

**d) Sekcja Narciarska Żyd. Tow. Sportowego
Jutrzenka, Kraków, Dietłowska 99, p. L. Weindling:
kurs w Zakopanem od 23 grudnia do 1 stycznia. Kierownictwo: p. H. Grossman. Instruktorzy: pp. Dr. Rose i Liebeskind. Kurs dla członków sekcji bezpłatny. Kwatery nierezzerwowane. Sekcja wypożycza narty. Wpisy do 20 grudnia w biurze „Universum”, Kraków, ul. Marka 25, inż. Popper.**

Fot. 1. Informacja o działalności SN ŻTS „Jutrzenka”, [w:] „Przegląd Sportowy” 1924, nr 50, s. 11.

⁷⁸ Z i W. Paryscy, Internetowa Wielka Encyklopedia Tatrzańska, [w:] <http://z-ne.pl/t.haslo.1125.html> (data dostępu 7.08.2013).

⁷⁹ http://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_Oppenheim (data dostępu 7.08.2013).

Szerzej na ten temat: W. Szatkowski, Józef Oppenheim – Opuś (1887-1946) [w:]

www.muzeumtatrzańskie.com.pl/UserFiles/.../WS_Jozef_Oppenheim.pdf (data dostępu 7.08.2013).

⁸⁰ W. Szatkowski, Henryk Muckenbrunn „Miki” – narciarz z Janosikową odwagą... [w:] <http://www.skijumping.pl/wiadomosci/9751/Henryk-Muckenbrunn-Miki-narciarz-z-Janosikowa-odwaga/#gora>. Mückenbrunn Powrócił do Polski tylko raz na Makkabiadę, odbywającą się w 1933 roku w Zakopanem, w której zresztą zwyciężył w konkurencji biegu zjazdowego na dystansie 2 km

⁸¹ S. Fächer, Towarzystwa narciarskie w okresie lat 1914 – 1924, [w:] *Narciarstwo Polskie 1925*, t. I, s. 82.

⁸² Członkowie Polskiego Związku Narciarskiego, [w:] *Narciarstwo Polskie 1925*, t. I, s. 179.

Fot. 2. Pierwsze schronisko ŻTGS „Makkabi” w Bielsku na Hali Boraczej.

Około 1925 roku Żydowskie Towarzystwo Gimnastyczno-Sportowe (ŻTGS) „Makkabi” w Bielsku, będące sukcesorem przedwojennego Bielitz-Bialer Israelitischer Turnverein, przystąpiło do budowy własnego schroniska górskiego. Obiekt powstał na Hali Boraczej w Beskidzie Żywieckim i był pierwszym schroniskiem narciarskim społeczności żydowskiej w Polsce i na świecie. Sekcja Narciarska w Bielsku powstała później⁸³, ale narciarstwo z pewnością już wtedy uprawiano. Z obiektu mogli korzystać narciarze żydowscy po wcześniejszym zgłoszeniu⁸⁴.

W styczniu 1926 roku warszawska „Makkabi” prowadziła SN, która zorganizowała wycieczkę do Zakopanego dla 15 osób oraz prowadziła kursy narciarskie w Krynicy⁸⁵.

Fot. 3. Marderówna – zawodniczka SN ŻTS „Makkabi” Warszawa w 1926 roku.

⁸³ Prawdopodobnie dopiero 17 grudnia roku 1927 przy ŻTGS „Makkabi” w Bielsku została utworzona Sekcja Narciarska: <http://www.olszowka.most.org.pl/klmakabi.htm> (data dostępu 7.08.2013).

⁸⁴ Edward Moskała, *Schroniska górskie PTTK w województwie bielskim*. Warszawa-Kraków, 1983, s. 144; <http://www.boracza.pl/index.php?show=historia> (data dostępu 7.08.2013).

⁸⁵ „Nasz Tygodnik Sportowy” 1926, nr 4, s. 10. Krakowski „Nowy Dziennik” 1928, nr 332, s. 6 dopiero dwa lata później informował o zorganizowaniu Sekcji Narciarskiej przez „Makkabi” warszawską.

Z pewnością zawodnicy krakowskiego Żydowskiego Klubu Sportowego (ŻKS) „Makkabi” uprawiali narciarstwo znacznie wcześniej. Jednak dopiero w styczniu 1926 roku istniejąca od kilku lat Sekcja Sportów Zimowych została podzielona na dwie samoistne sekcje: Narciarską i Łyżwiarską. SN pod kierownictwem prezesa klubu F. Freunda rozpoczęła aktywność urządzając wycieczkę do Krynicy połączoną z kursem narciarskim⁸⁶. Kolejny kurs prowadzono w Zakopanem a bazą wypadową dla narciarzy SN była „Willa Strzecha”, mieszcząca się przy ulicy Chałubińskiego⁸⁷. Kurs odbył się na przełomie 1926 i 1927 roku od 28 grudnia do 5 stycznia. Instruktorem podczas kursu był znany narciarz Jarosz. Ponadto członek klubu dr Hirsch prowadził osobne wycieczki dla bardziej zaawansowanych narciarzy. „Nowy Dziennik” podkreślał, że „rezultat kursu był pomimo krótkiego czasu bardzo pomyślny. Niektórzy członkowie uzyskali wcale ładną formę”⁸⁸. Krakowska „Makkabi” prowadziła także wycieczki do pobliskiego Ojcowa, gdzie członkowie SN mogli liczyć na dobre warunki narciarskie⁸⁹.

W grudniu 1927 roku kolejna organizacja żydowska w Krakowie rozpoczęła organizowanie kursów narciarskich dla swoich członków. Było to Żydowskie Akademickie Koło Miłośników Krajoznawstwa (ŻAKMK), które zorganizowało 5 dniowy kurs narciarski, jego celem było przygotowanie członków do wycieczek zimowych⁹⁰.

Rozwój narciarstwa żydowskiego u progu 1928 roku był nadal bardzo skromny. Na łamach prasy żydowskiej dostrzeżono ten problem pisząc: „*sport narciarski, ten najpiękniejszy sport, jest niestety przez Żydów mocno zaniedbany. W każdej innej gałęzi sportu zajmują Żydzi procentowo dość wybitne miejsce*”⁹¹. Autor artykułu redaktor Hoffman uważał, że za ten stan rzeczy odpowiada lenistwo żydowskich towarzystw sportowych, „*które nic albo bardzo mało w kierunku rozwoju tego sportu działy*”⁹².

Apel skierowany do działaczy sportowych o rozbudzenie zainteresowania sportem narciarskim wśród sportowców żydowskich nie pozostał bez echa. Już 4 i 5 lutego 1928 roku zapowiedziano zawody narciarskie w Beskidach. Ponadto klub ŻKS „Hakoah” z Zakopanego oraz niezrzeszeni narciarze z Krynicy wyrazili zainteresowanie organizacją narciarstwa w swoim środowisku⁹³.

Jednak pod koniec 1928 roku prasa żydowska nadal nie była ukontentowana rozwojem narciarstwa w stowarzyszeniach żydowskich, chociaż dostrzegła, że „*ostatnio samorzutnie część młodzieży żydowskiej zaczęła garnąć się do narciarstwa*”⁹⁴. Na szczególne wyróżnienie zasłużyła krakowska „Makkabi”, która oprócz wycieczek, kursów narciarskich w Zakopanem, Krakowie i okolicach i dzięki współpracy z bielskim „Makkabi”, planowała zorganizować obóz narciarski na Hali Boraczej w dniach od 23 grudnia 1928 roku do 6 stycznia 1929 roku. Ponadto SN nawiązała współpracę z firmami krakowskimi, które zaczęły sprzedawać sprzęt narciarski po preferencyjnych cenach⁹⁵. Z powodu trudności pogodowych obóz zorganizowano w innym miejscu, w Kowańcu pod Nowym Targiem w paśmie gór Gorców. Organizacją szkolenia kierował inż. Papier, narciarz i zarazem prezes nowotarskiego „Hagiboru”, który właśnie powołał SN w klubie⁹⁶. Kolejny kurs zorganizowano w Zakopanem w dniach od 24 do 28 grudnia 1928 roku pod kierunkiem tamtejszego nar-

⁸⁶ „Nowy Dziennik” 1926, nr 14, s. 8.

⁸⁷ „Nowy Dziennik” 1926, nr 288, s. 4.

⁸⁸ „Nowy Dziennik” 1927, nr 8, s. 7.

⁸⁹ „Nowy Dziennik” 1927, nr 341, s. 11.

⁹⁰ „Nowy Dziennik” 1927, nr 336, s. 13. ŻAKMK powstał w 1923 roku w Warszawie.

⁹¹ „Nowy Dziennik” 1928, nr 3, s. 6.

⁹² Tamże.

⁹³ „Nowy Dziennik” 1928, nr 59, s. 6.

⁹⁴ „Nowy Dziennik” 1928, nr 326, s. 6.

⁹⁵ Tamże; „Nowy Dziennik” 1928, nr 331, s. 15.

⁹⁶ „Nowy Dziennik” 1928, nr 343, s. 9; 1930, nr 150, s. 6.

ciarza Wilgi⁹⁷. W Krakowie na Salwatorze przeprowadzono kurs narciarski 25 grudnia 1928 roku. Liczba członków SN „Makkabi” w krótkim czasie wzrosła z 80 osób do 120⁹⁸. W obozie w Kowańcu brała udział największa dotychczas grupa narciarzy żydowskich z „Makkabi” – 45 z Krakowa i 15 z Warszawy. Podczas obozu po raz pierwszy wysunięto ideę budowy własnego schroniska narciarskiego na jednym z bardziej uczęszczanych szlaków turystycznych⁹⁹.

17 grudnia 1928 roku z SN utworzonej przy ŻTGS „Makkabi” Bielsko powstało Żydowskie Towarzystwo Turystyczno-Narciarskie „Makkabi” (ŻTTN). Na Śląsku pełniło ono podobną rolę co „Makkabi” Kraków w popularyzowaniu narciarstwa wśród Żydów¹⁰⁰.

Wspomniane już ŻAKMK w dniach 24 grudnia 1928 roku – 2 stycznia 1929 roku zorganizowało w Kowańcu kolonię narciarską prowadzoną przez fachowego instruktora¹⁰¹.

W obliczu wzmożonego zainteresowania sportem narciarskim wśród Żydów, działalność w tym zakresie podjęła ponownie krakowska „Jutrzenka”, która postanowiła zorganizować kurs narciarski w lutym 1929 roku¹⁰². W tym samym czasie krakowska SN „Makkabi” ponownie zajęła się organizacją drugiego obozu narciarskiego, tym razem w Zakopanem. Z kolei jej warszawska odpowiedniczka w dniach od 1 do 4 lutego tego roku przeprowadziła wycieczkę narciarską do Kazimierza Wielkiego nad Wisłą¹⁰³.

Propagowanie narciarstwa przez krakowską SN „Makkabi” realizowane było przez organizowanie wycieczek na największe imprezy narciarskie odbywające się w kraju. Tak było w przypadku międzynarodowych zawodów FIS w Zakopanem i spektakularnych zawodów narciarskich z lampionami w Jordanowie w 1929 roku¹⁰⁴. Krakowska „Makkabi” w 1929 roku rozpoczęła starty w ogólnopolskich zawodach narciarskich, m.in. w marcu w Zakopanem odbyły się duże młodzieżowe zawody o odznakę sprawności PZN, w których Lodka Schwarzbartówna (Lidia Szwarcbard) wygrała w rywalizacji kobiet na dystansie 9 km z czasem 1.03.45 h pokonując 8 rywalek. Organizacją zawodów zajął się Powiatowy Komitet Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego (PKWF i PW) przy udziale zakopiańskich klubów narciarskich¹⁰⁵.

Kulminacyjnym punktem w rozwoju narciarstwa żydowskiego było zorganizowanie oddziału krakowskiej „Makkabi” w Zakopanem. W listopadzie 1929 roku byli członkowie krakowskiej „Makkabi”, pochodzący z Zakopanego założyli klub sportowy, do którego przystąpiła cała miejscowa młodzież. Podstawowym celem klubu było organizowanie wycieczek i kursów narciarskich¹⁰⁶.

Żywiłowy rozwój narciarstwa w stowarzyszeniach żydowskich doprowadził do zaplanowania pierwszego Żydowskiego Złotu Narciarskiego, który miał się odbyć w dniach od 25 grudnia 1929 do 1 stycznia 1930 roku. Na miejsce Złotu wyznaczono góry śląskie w okolicy Bielska, a odpowiedzialność za przeprowadzenie imprez technicznych Złotu miała spoczywać na SN ŻTGS (ŻTTN) „Makkabi” Bielsko. W Złocie przewidywany był udział członków Związku „Makkabi” z Austrii, Niemiec, Czechosłowacji i Rumunii. Sportowy program Złotu obejmował przeprowadzenie pierwszych międzynarodowych zawodów żydow-

⁹⁷ „Nowy Dziennik” 1928, nr 345, s. 8.

⁹⁸ „Nowy Dziennik” 1928, nr 346, s. 6.

⁹⁹ „Nowy Dziennik” 1929, nr 8, s. 6; „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1929, nr 1, s. III.

¹⁰⁰ Kluby Makkabi, [w:] <http://www.olszowka.most.org.pl/klmakabi.htm> (data dostępu 7.08.2013).

¹⁰¹ „Nowy Dziennik” 1928, nr 341, s. 11.

¹⁰² „Nowy Dziennik” 1929, nr 30, s. 9.

¹⁰³ „Nowy Dziennik” 1929, nr 35, s. 6.

¹⁰⁴ „Nowy Dziennik” 1929, nr 52, s. 4.

¹⁰⁵ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1929, nr 63, s. 8-9.

¹⁰⁶ „Nowy Dziennik” 1929, nr 319, s. 8.

skich, połączonych z żydowskimi mistrzostwami Polski oraz wewnętrznymi zawodami „Makkabi” Bielsko¹⁰⁷.

Dopiero pod koniec 1929 roku, lwowska „Hasmonea” jeden z największych i najbardziej zasłużonych klubów żydowskich w Polsce, założyła SN, tym samym dołączając do klubów krakowskich, nowotarskiego „Hagiboru”, zakopiańskiej, warszawskiej i bielskiej „Makkabi” w krzewieniu narciarstwa wśród społeczności żydowskiej¹⁰⁸. Wydaje się jednak, że wcześniej została założona we Lwowie SN „Dröru”, kolejnego zasłużonego żydowskiego klubu sportowego, który w dniach 25 – 26 stycznia 1930 roku zorganizował wycieczkę narciarską do Sławska¹⁰⁹. Mirosław Ponczek, badacz dziejów kultury fizycznej na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim uważa, że ŻTGS „Makkabi” w Sosnowcu pod koniec lat 20. XX wieku także prowadziło Sekcję Narciarską¹¹⁰.

Propagandowy Zlot w Bielsku nie doszedł jednak do skutku. Intensywnie przygotowująca się do tej rywalizacji sportowej SN „Makkabi” w Zakopanem w styczniu 1930 roku po raz pierwszy wzięła udział w sztafetowych ogólnopolskich zawodach miejscowych o nagrodę Stanisława Fächera. Fakt ten mocno akcentowała prasa żydowska, pisząc: *„po raz pierwszy w Polsce ujrano na starcie narciarskim Żydów w barwach narodowych. Niemalą to wywołało sensację. Opinia okazała się przychylną. Chociaż wynik był przesądzony z góry, wobec masy doskonałych narciarzy, przodujących w Europie, to jednak zapal, z jakim młodzi żydowscy narciarze walczyli, budził podziw nawet u największych sceptyków”*¹¹¹.

Po dwóch latach od pierwszej inicjatywy zorganizowano ruch turystyczno – narciarski w Krynicy. Powstał tam, na wzór zakopiański, oddział „Makkabi” krakowskiej¹¹².

W 1930 roku coraz częściej członkowie żydowskich klubów sportowych brali udział w ogólnopolskich zawodach narciarskich. Duża liczba kursów, obozów i szkoleń w jakich uczestniczyły SN i oddziały krakowskiej „Makkabi” przyniosła zauważalne postępy. Już w styczniowych zakopiańskich zawodach narciarka Lodka Schwarzbartówna zajęła 6 miejsce w kilkunastoosobowej grupie, natomiast 2 lutego 1930 roku na dystansie 8 km zajęła w silnej konkurencji 3 miejsce z czasem 57.44 min, ulegając tylko Bronisławie Staszek – Polankowej z czasem 49.04 min i Zofii Stopkównie z czasem 52.04 min¹¹³.

Na szczególne wyróżnienie zasłużyli narciarze SN „Hagibor” z Nowego Targu, którzy 2 lutego tego roku gremialnie uczestniczyli w miejscowych zawodach, organizowanych przez nowotarski oddział krakowskiej „Wisły”. Aż 11 żydowskich narciarzy uzyskało odznakę sprawności PZN. Byli to: Dröchlich, Papier, Stanner, Korngut, Stalter, Langer, Morgenbesser, Goldfinger, Goldberg, Weiss, Günsberg¹¹⁴. W kolejnych zawodach, tym razem o mistrzostwo Makowa Podhalańskiego, zorganizowanych w dniach 1-2 marca tego roku przez tamtejszego „Sokoła” zawodnicy SN „Hagibor” uplasowali się w środku stawki. Mistrzostwo zdobył Teodor Dawidek z „Sokoła” Zakopane. W biegu na 12 km najlepsze 18 miejsce zajął Korngut z czasem 40.56 min. przed Dröchlichem z czasem 43.54 min. W biegu zjazdowym na dystansie 6 km najlepszy rezultat z narciarzy żydowskich ponownie uzyskał Korngut z czasem 12.05 min. zajmując 13 miejsce. W rywalizacji wzięło udział 42 zawodników¹¹⁵.

W marcu 1930 roku najsilniejszym akcentem w rywalizacji narciarskiej społeczności żydowskiej były I Wewnątrzklubowe Mistrzostwa Narciarskie „Makkabi”, zorganizowane

¹⁰⁷ „Nowy Dziennik” 1929, nr 331, s. 6; nr 338, s. 6.

¹⁰⁸ „Nowy Dziennik” 1929, nr 338, s. 8.

¹⁰⁹ „Nowy Dziennik” 1930, nr 23, s. 6.

¹¹⁰ M. Ponczek, *Międzywojenny polski i żydowski ruch sportowy w Zagłębiu Dąbrowskim 1918-1939 (próba bilansu)*, [w:] wst.kei.pl/download/001/VIII.pdf (data dostępu 7.08.2013).

¹¹¹ „Nowy Dziennik” 1930, nr 13, s. 6.

¹¹² „Nowy Dziennik” 1930, nr 30, s. 6.

¹¹³ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1930, nr 36, s. 16; „Nowy Dziennik” 1930, nr 37, s. 7.

¹¹⁴ „Nowy Dziennik” 1930, nr 36, s. 7.

¹¹⁵ „Nowy Dziennik” 1930, nr 59, s. 11.

przez zakopiański oddział „Makkabi”. W zawodach wzięło udział 24 seniorów z „Makkabi” Kraków, Krynica i Zakopane. Rywalizowali na dystansie 14 km. Mistrzostwo zdobył J. Blau z czasem 1.09.30h przed B. Erdmannem z czasem 1.12.30h. Trzecie miejsce zajął M. Korn z czasem 1.16.30h. Juniorzy walczyli na dystansie 9 km, jednak z powodu zmylenia trasy sędziowie anulowali wyniki zawodów¹¹⁶.

Jesienią 1930 roku powstał nowy oddział bielskiej „Makkabi” w Katowicach i założył SN¹¹⁷. Sekcja rozpoczęła działalność prelekcyjną jeszcze przed sezonem zimowym, zapowiedziano organizację kursów narciarskich na Hali Boraczej prowadzonych przez Józefa Brücknera kierownika SN w Katowicach, jednego z najlepszych narciarzy żydowskich¹¹⁸.

Klubowa organizacja narciarstwa żydowskiego w 1930 roku osiągnęła znaczny wzrost zarówno w postaci licznych kursów, szkoleń, obozów czy prelekcji propagandowych. Sportowcy żydowscy uczestniczyli w licznych ogólnopolskich zawodach a także rywalizowali w wewnątrzklubowych konkursach.

Tab. 1. Członkowie żydowskich klubów sportowych, zrzeszonych w PZN w 1930 roku.

Klub	„Makkabi” Kraków	„Makkabi” Bielsko	„Makkabi” Warszawa	„Hagibor” No- wy Targ	„Klub Tenisowy 1924” Lwów
Liczba człon- ków	121	113	29	25	48
Razem	336				

Źródło: „Nowy Dziennik” 1930, nr 137, s. 6.

Narciarstwo propagowano również w innych stowarzyszeniach żydowskich, wśród których na pierwszy plan wysunęło się Żydowskie Towarzystwo Krajoznawcze (ŻTK), założone w 1926 roku. ŻTK posiadało swoje oddziały w wielu miejscach w kraju, które zajmowały się głównie krzewieniem turystyki i krajoznawstwa. Towarzystwo tworzyło sekcje kwalifikowane, m.in. warszawski oddział ŻTK 12 września 1930 roku założył SN¹¹⁹.

1 grudnia 1930 roku SN ŻTK została przyjęta w poczet członków PZN. Już w pierwszym roku działalności Sekcji zorganizowano kurs narciarski w Zakopanem, który odbył się w dniach od 22 grudnia 1930 do 2 stycznia 1931 roku, zakupiono sprzęt narciarski i planowano przeprowadzenie kolonii narciarskiej. W kursie brały udział 24 osoby, w tym 16 członków ŻTK (13 z oddziału warszawskiego, dwóch z Łodzi i jeden z Częstochowy). Pod koniec 1930 roku Sekcja liczyła 46 członków (30 mężczyzn i 16 kobiet), którzy korzystali w Zakopanem z Domu Wycieczkowego, wydzierżawionego przez Zarząd Główny ŻTK od właścicieli domu „Hotel Warszawski” w Zakopanem¹²⁰.

Narciarze zakopiańskiego oddziału „Makkabi” stale podnosili swoje umiejętności i coraz częściej zajmowali wyższe lokaty w rywalizacji ogólnopolskiej. Tak było m.in. w zawodach SN PTT w Zakopanem, w których Lodka Schwarzbartówna zajęła 3 miejsce na dystansie 4 km¹²¹, oraz w zawodach o mistrzostwo Nowego Targu, odbywających się 7 lutego 1931 roku. W silnej konkurencji ponad 50 narciarzy z Bronisławem Czechem na czele najlepsze 9 miejsce z narciarzy żydowskich zajął Warenhaupt, 12 był Oberländer a 18 Schwarzbart. W biegu pań kolejny sukces odniosła Schwarzbartówna wygrywając rywalizację¹²². Te wyniki wprawiły w zadowolenie prasę żydowską, która jeszcze niedawno wątpiła w osiągnięcia

¹¹⁶ „Nowy Dziennik” 1930, nr 73, s. 4.

¹¹⁷ „Nowy Dziennik” 1930, nr 291, s. 6.

¹¹⁸ „Nowy Dziennik” 1930, nr 312, s. 6.

¹¹⁹ „Wiadomości ŻTK” 1930, nr 1, s. 6.

¹²⁰ „Wiadomości ŻTK” 1930, nr 4, s. 7; 1931, nr 1, s. 6; nr 2, s. 5.

¹²¹ „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1931, nr 12, s. 15.

¹²² „Nowy Dziennik” 1931, nr 47, s. 6.

narciarzy żydowskich: „masowa propaganda narciarstwa wśród młodzieży żydowskiej da nam niedługo, może już w roku przyszłym, wcale liczne szeregi dobrych i doświadczonych narciarzy, którzy niechybnie godnie reprezentować będą sport żydowski”¹²³.

Rok 1931 okazał się przełomowy w rozszerzeniu narciarstwa żydowskiego na dalsze rejony kraju. W obozie sportowym zorganizowanym w Krynicy w dniach od 20 stycznia do 9 lutego, przy okazji odbywających się tam mistrzostw świata w hokeju na lodzie, brała udział znaczna liczba sportowców żydowskich z różnych zakątków Polski. W obozie uczestniczyło 84 sportowców, w tym 56 wzięło czynny udział w ćwiczeniach narciarskich. Większość narciarzy odbywała szkolenia dla początkujących, oprócz członków krakowskiej i krynickiej „Makkabi” około 20 zawodników przyjechało z innych żydowskich klubów sportowych z Warszawy, Lwowa, Jasła, Tarnowa, Przemyśla i Stanisławowa. Szkolenia odbywały się na terenie pobliskich Słotwin, a bazą noclegową był pensjonat „Odaliska”¹²⁴.

Najważniejszym wydarzeniem 1931 roku w rozwoju narciarstwa żydowskiego było wreszcie skuteczne zorganizowanie pierwszych żydowskich mistrzostw narciarskich w Polsce. Okręg Południowo – Zachodni Wszechzwiązku (Weldverbandu) „Makkabi” polecił SN „Makkabi” w Bielsku przeprowadzenie 15 lutego tego roku zawodów narciarskich w pobliżu schroniska na Hali Boraczej¹²⁵. W rywalizacji kobiet bezkonkurencyjna była Lodka Schwarzbartówna, która zwyciężyła w doskonałym czasie zdobywając złotą odznakę PZN. Na 6 sklasyfikowanych mężczyzn 3 reprezentowało barwy „Makkabi” Kraków i jej oddziałów (Krynica, Zakopane). Ponadto 40 narciarzy (35 mężczyzn i 5 kobiet) uzyskało srebrne i brązowe odznaki PZN. Prasa ogólnopolska pominęła szczegóły tej rywalizacji, być może dlatego, że kilka dni później sportowa Polska pasjonowała się rywalizacją w narciarskich mistrzostwach Polski w Zakopanem, odbywających się w dniach 21-22 lutego 1931 roku¹²⁶.

W międzynarodowych mistrzostwach Polski sportowcy żydowscy, zresztą zgodnie z przewidywaniami, nie odegrali większej roli. Tylko w rywalizacji kobiet najlepsza żydowska narciarka Lodka Schwarzbartówna zajęła przyzwoite 10 miejsce na 19 startujących zawodniczek. Konkurencja narciarska o długości 6,3 km miała charakter biegu zjazdowego, zwyciężyła Bronisława Staszela – Polankowa z „Sokoła” Zakopane, uznawana wówczas za najlepszą narciarkę Europy¹²⁷. Kilka dni później rozegrano w Zakopanem mistrzostwa Podhala, w których Schwarzbartówna zajęła 4 miejsce, ponownie zwyciężyła Staszela – Polankowa¹²⁸. Sukcesem narciarki żydowskiej zakończyła się rywalizacja w Nowym Targu, w biegu na 4 km zajęła 1 miejsce osiągając czas 22.38 min¹²⁹.

Zakopiański oddział „Makkabi” zorganizował 8 marca 1931 roku w Zakopanem wewnątrzklubowe zawody narciarskie. W biegu panów na 12 km uzyskano następujące rezultaty: 1 miejsce zajął Oberländer z czasem 58.15 min, 2 miejsce uzyskał Izaak Warenhaupt z czasem 58.45 min. Kolejne miejsca zajęli: Blau, Scharfer, Zwikler, Schwarzbart, Storch, H. Warenhaupt, Kleinhändler i Littman. W rywalizacji juniorów zwyciężył Schiffeldrün przed L.

¹²³ Tamże.

¹²⁴ Tamże.

¹²⁵ „Nowy Dziennik” 1931, nr 45, s. 8. W internetowym artykule o klubach „Makkabi” na Śląsku podano inną nazwę imprezy: Żydowskie Narciarskie Mistrzostwa Europy Środkowej. Wg tej publikacji Mistrzostwa rozpoczęły się 15 stycznia 1931 roku, wzięło w nich udział 300 narciarzy żydowskich. M.in. wśród juniorów, w wieku ponad 18 lat w biegu na 9 km zwyciężył reprezentant „Makkabi” Bielsko Erwin Robinsohn: <http://www.olszowka.most.org.pl/klmakabi.htm> (data dostępu 7.08.2013).

¹²⁶ „Nowy Dziennik” 1931, nr 52, s. 13; nr 55, s. 8.

¹²⁷ „Stadjon” 1931, nr 9, s. 7. „Nowy Dziennik” 1931, nr 55, s. 8.

¹²⁸ „Stadjon” 1931, nr 6, s. 15; „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1931, nr 34, s. 9.

¹²⁹ „Stadjon” 1931, nr 8, s. 2; „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1931, nr 48, s. 8; nr 55, s. 9.

Weissem i Weismanem. Poza konkursem startowało kilku zawodników nowotarskiego „Hagiboru”¹³⁰.

Zawody te stanowiły przetarcie dla zawodników żydowskich przed startem w oficjalnej rywalizacji nowotarskiego „Hagiboru” i krakowskiej „Makkabi”, do jakiej doszło kilka dni później w Kowańcu. Zwyciężył Zwickler zawodnik SN „Makkabi” Kraków przed Scharferem z „Makkabi” Kraków i Korngutem z „Hagiboru”¹³¹.

Pod koniec 1931 roku w Nowym Sączu powstał kolejny oddział krakowskiej „Makkabi” i od razu założył SN, którą kierował Schreiner¹³². Miesiąc później SN założył istniejący od 2 lat w Grybowie ŻKS „Hakoah”¹³³.

W grudniu 1931 roku „Nowy Dziennik” poinformował o budowie pierwszej żydowskiej skoczni narciarskiej, która staraniem krakowskiej „Makkabi” powstawała w Kowańcu pod Nowym Targiem¹³⁴. Budowa skoczni zbiegła się z powstaniem nowego oddziału krakowskiej „Makkabi” w Nowym Targu. „Przegląd Sportowy” relacjonował: „na wyróżnienie zasługuje nowopowstały oddział „Makkabi” krakowskiej, który mimo bardzo krótkiego istnienia i różnych przeszkód rozwinął się rekordowo, a najlepszym świadectwem aktywności „Makkabi” jest właśnie wybudowanie nowej skoczni treningowej”¹³⁵. Już 17 stycznia 1932 roku zakomunikowano o uroczystym otwarciu obiektu¹³⁶. W obecności działaczy wszystkich oddziałów krakowskiej „Makkabi” rozegrano pierwszy otwarty konkurs skoków, w którym wzięli udział skoczkowie żydowscy. Zawody zakończyły się jednak sukcesem Rybińskiego z „Wisły” Nowy Targ (12 i 15,5 m), który pokonał Bryniczaka (13 i 14 m) również z „Wisły” Nowy Targ. Trzecie miejsce przypadło zawodnikowi nowotarskiej „Makkabi” o pseudonimie „Henek” (13,5 i 12,5 m). Najdłuższy skok dnia i mistrzostwo skoczni zdobył Korngut z „Hagiboru” Nowy Targ, który uzyskał 17 m¹³⁷. Ponadto rozegrane zostały klasyczne biegi narciarskie zaliczane do wewnątrzklubowej rywalizacji „Makkabi”. W biegu na 10 km zwyciężył Izaak Warenhaupt przed Zwicklerem i Scharferem. W biegu juniorów na dystansie 8 km zwyciężył Leopold Weiss przed Schiffeldrünem i Bauem. Wszyscy reprezentowali „Makkabi” Zakopane¹³⁸.

Fot. 4. Narciarze „Makkabi” Zakopane w 1932 roku, [w:] „Przegląd Sportowy” 1932, nr 8, s. 3.

¹³⁰ „Nowy Dziennik” 1931, nr 69, s. 6.

¹³¹ „Nowy Dziennik” 1931, nr 71, s. 9.

¹³² „Nowy Dziennik” 1932, nr 3, s. 6.

¹³³ „Nowy Dziennik” 1932, nr 31, s. 9.

¹³⁴ „Nowy Dziennik” 1931, nr 343, s. 6.

¹³⁵ „Przegląd Sportowy” 1932, nr 3, s. 4.

¹³⁶ „Nowy Dziennik” 1932, nr 16, s. 14; „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1932, nr 16, s. 14.

¹³⁷ „Przegląd Sportowy” 1932, nr 8, s. 3; „Ilustrowany Kuryer Codzienny” 1932, nr 21, s. 9.

¹³⁸ „Przegląd Sportowy” 1932, nr 8, s. 3; „Nowy Dziennik” 1932, nr 21, s. 4.

7 lutego 1932 roku na Hali Boraczej rozegrano mistrzostwa Związku „Makkabi”, które przygotowało ŻTTN „Makabi” w Bielsku. Na starcie stanęło 143 zawodników z których 113 ukończyło zawody. Sportowcy żydowscy przybyli na zawody z takich ośrodków jak: Kraków, Warszawa, Bielsko, Zakopane, Nowy Targ, Andrychów, Oświęcim, ponadto w biegach brali udział zawodnicy z Czechosłowacji i Niemiec. Najliczniej obsadzony był bieg główny seniorów na dystansie 12 km, w którym wzięło udział 80 narciarzy. Zwyciężył Warenhaupt z „Makkabi” Zakopane przed Dattnerem z „Makkabi” Żywiec, trzecie miejsce zajął Zwickler z „Makkabi” Zakopane. W biegu seniorów starszych na dystansie 12 km triumfował Blau z „Makkabi” Zakopane przed Wienerem z „Makkabi” Bielsko i Schuffeldrünem z „Makkabi” Nowy Targ. Bieg pań odbył się na dystansie 6 km, zwyciężyła w nim Schwarz z „Makkabi” Bielsko przed Blau z „Makkabi” Morawska Ostrawa i Fränkel z „Makkabi” Żywiec. Bieg chłopców na dystansie 4 km zakończył się sukcesem zawodnika „Makkabi” Andrychów Forschirma, drugie miejsce zajął Frischer a trzecie Neumann obaj z „Makkabi” Bielsko. W biegu dziewcząt na 4 km zwyciężyła Korngut z „Makkabi” Kraków przed Silberstein z „Makkabi” Bielsko. Zdaniem prasy zawody stały na wysokim poziomie¹³⁹.

„Makkabi” krakowska wraz z oddziałami posiadała w tym czasie zdecydowanie najsilniejsze SN, których wzajemna rywalizacja sprzyjała osiągnięciu coraz lepszych wyników. Wkrótce po ogólnopolskich mistrzostwach „Makkabi”, krakowski klub 14 lutego 1932 roku zorganizował wewnętrzne mistrzostwa w Kowańcu, w których wzięli udział narciarze z Krynicy, Krakowa, Nowego Sącza, Nowego Targu i Zakopanego. Znaczna liczba narciarzy 150 osób zapewniła wyrównaną rywalizację, chociaż dominacja Żydów z Zakopanego była bezsprzeczna. W biegu głównym seniorów na 12 km zwyciężył Zwickler przed Warenhauptem i Scharferem, wszyscy z Zakopanego. W biegu seniorów starszych na 12 km zwyciężył Goldhuber-Czaj z Zakopanego przed Lernerem i Landauem, obaj z Krakowa. Bieg pań na 8 km zakończył się triumfem najlepszej żydowskiej narciarki Schwarzbartówny, która pokonała Oberländerównę, obie z Zakopanego. Trzecie miejsce zajęła Reibscheidówna z Nowego Targu. Bieg junierek na dystansie 4 km zakończył się sukcesem Hammerschläzanki, która pokonała Korngutównę, obie z Nowego Targu. W biegu juniorów na dystansie 9 km wszystkie 3 miejsca na podium przypadły reprezentantom Zakopanego. Zwyciężył Blau przed Schiffeldrünem i Weissem. Po raz kolejny rozegrano konkurs skoków, który wygrał Günsberg z Nowego Targu przed Schwarzbartem z Zakopanego i „Dziulą” (Friendländer) z Nowego Targu. W skokach brało udział 21 zawodników¹⁴⁰.

Schwarzbartówna potwierdziła swoją wysoką pozycję wśród narciarek, na dystansie 6 km zajmując 3 miejsce podczas mistrzostw Polski 1932 roku¹⁴¹. Natomiast Warenhaupt zajął 18 miejsce a Zwickler 24¹⁴².

W 1932 roku po raz pierwszy prasa informowała o żydowskich ogólnopolskich zawodach narciarskich organizowanych w okręgu lwowskim. Ich organizatorem miał być „Drör”, który wykorzystał swój jubileusz 30-lecia istnienia do przeprowadzenia 1 lutego w Sławsku biegu narciarskiego o mistrzostwo klubów żydowskich¹⁴³. Zawody doszły do skutku dopiero 27 lutego 1932 roku, a terenem zmagani narciarzy było jednak boisko „Dröru”. Bieg kobiet na 8 km zakończył się sukcesem Hausmanówny z „Dröru”, która wygrała z czasem 1.01.42h. Drugie miejsce zajęła Landauówna z „ZKNK” z czasem 1.01.47h. Bieg mężczyzn na 12 km wygrał Kaiser z „Dröru” z czasem 1.16.22h przed Stengielem „Hasmonei” z czasem 1.20.24h, trzecie miejsce zajął Wolfsman z „ZKNK” z czasem

¹³⁹ „Nowy Dziennik” 1932, nr 44, s. 12; „Przegląd Sportowy” 1932, nr 10, s. 5; nr 15, s. 6.

¹⁴⁰ „Nowy Dziennik” 1932, nr 52, s. 12; „Przegląd Sportowy” 1932, nr 16, s. 5.

¹⁴¹ „Nowy Dziennik” 1932, nr 68, s. 8.

¹⁴² „Nowy Dziennik” 1932, nr 70, s. 7.

¹⁴³ „Nowy Dziennik” 1932, nr 6, s. 8.

1.20.34h. Bieg drużynowy na 12 km o nagrodę inż. Zinna wygrał „Drör” przed „Hasmoneą” i „ZKNK” II¹⁴⁴.

Wiosną 1932 roku jedyne żydowskie schronisko górskie na Hali Boraczej strawił pożar. Sportowa społeczność żydowska błyskawicznie przystąpiła do jego odbudowy, nowy obiekt mógł pomieścić do 150 osób, w tym 60 miejsc noclegowych. Schronisko nosiło imię dra Maxa Nordaua i było zarządzane przez ŻTTN „Makkabi” Bielsko. Dotychczas to ŻTGS „Makkabi” Bielsko było właścicielem gruntu na którym stał dawny budynek schroniska, w trakcie budowy przekazano teren na własność bratniej organizacji z Bielska¹⁴⁵. Uroczyste otwarcie schroniska nastąpiło 18 grudnia 1932 roku¹⁴⁶.

Po kilku latach starań idea budowy własnego schroniska przez „Makkabi” Kraków zaczęła się urzeczywistniać. W 1932 roku powołano Komitet Budowy Schroniska w Kowańcu pod Nowym Targiem, któremu nadano imię dra Edmunda Schenker¹⁴⁷.

Narciarstwo żydowskie coraz śmiej z zaznaczało swoją obecność na ogólnopolskiej arenie. Oprócz silnego Związku „Makkabi”, duży wpływ na rozwój zwłaszcza turystyki narciarskiej miało ŻTK, które zakładało kolejne oddziały, a w nich powoływano sekcje narciarskie. Tak właśnie zorganizowano SN ŻTK w Zagłębiu Dąbrowskim, która w 1932 roku liczyła 43 członków. Sekcja przeprowadziła zimą dwa kursy narciarskie w Zakopanem dla 15 osób i w Zwardoniu dla 7 osób oraz jedną wycieczkę w Zwardoniu, w której brało udział 14 członków¹⁴⁸.

Z kolei Zarząd Główny ŻTK w 1932 roku polecił oddziałowi warszawskiemu przeprowadzenie kolonii zimowych w Zakopanem. W trakcie kolonii czynny był cały czas kurs narciarski, w którym brało udział 60 osób.¹⁴⁹

Postęp narciarzy żydowskich w podnoszeniu kwalifikacji sportowych obrazują dane PZN, prowadzącej punktację narciarską odznak za sprawność od 1927 do 1932 roku.

Tab. 2. Punktacja narciarska odznak za sprawność za okres od 1927 do 1932 roku.

Czołowe miejsca	1		2		3	
Klub	WKS 3 PSP Bielsko		WKS 2 PSP Sanok		Śląski KN Katowice	
Miejsce klubu żydowskiego	4	8	33	38	38	44
Klub żydowski	„Makkabi” Bielsko	„Makkabi” Kraków	„Makkabi” Andrychów	„Makkabi” Żywiec	„Drör” Lwów	„Makkabi” Warszawa

Źródło: „Nowy Dziennik” 1932, nr 333, s. 7.

WKS – Wojskowy Klub Sportowy, PSP – Pułk Strzelców Podhalańskich, KN – Klub Narciarski

Wyniki dwóch klubów „Makkabi” Bielsko i Kraków wraz z oddziałami potwierdziły szybki rozwój narciarstwa żydowskiego w okręgu śląsko – krakowskim. Oba kluby rywalizowały jak równy z równym z polskimi stowarzyszeniami narciarskimi, mimo że prowadziły działalność stosunkowo krótko.

Jesienią 1932 roku wszelkie działania zmierzające do przygotowania I Makkabiady Zimowej w Zakopanem nabrały znacznego przyspieszenia. Żywiołowy rozwój narciarstwa żydowskiego objął przygotowania w całej Polsce. Szczegółowo zaplanowano i realizowano przygotowania do największej tego typu żydowskiej imprezy sportowej w Polsce.

¹⁴⁴ „Przegląd Sportowy” 1932, nr 18, s. 4.

¹⁴⁵ „Nowy Dziennik” 1932, nr 206, s. 11.

¹⁴⁶ „Nowy Dziennik” 1932, nr 342, s. 6.

¹⁴⁷ „Nowy Dziennik” 1932, nr 293, s. 4.

¹⁴⁸ „Wiadomości ŻTK” 1932, nr 1, s. 4.

¹⁴⁹ „Wiadomości ŻTK” 1932, nr 2, s. 5; 1933, nr 3, s. 8.

W Krakowie 6 listopada 1932 roku zorganizowano spotkanie okręgów: wołyńskiego, warszawskiego, wileńskiego, bielskiego, lwowskiego i krakowskiego i wielu żydowskich klubów sportowych z całego kraju w celu omówienia przygotowań. Plan kwalifikacji narciarskich obejmował: obóz w Sławsku od 18 do 31 grudnia 1932 roku, obóz w Wadowicach od 22 grudnia do 6 stycznia 1933 roku, od 24 grudnia do 6 stycznia obóz w Kowańcu, od 24 grudnia do 4 stycznia obozy w Sławsku i Puchli, 1 stycznia 1933 roku zawody eliminacyjne we Lwowie, 6-8 stycznia zawody eliminacyjne na Hali Boraczej, od 10 stycznia do 1 lutego 1933 roku obóz treningowy dla reprezentacji Polski w Zakopanem, od 25 stycznia do 1 lutego 1933 roku „Krok narciarski” w okręgu lwowskim. Zwieńczeniem tych przygotowań była I Zimowa Makkabiada odbywająca się w Zakopanem w dniach od 2 do 5 lutego 1933 roku¹⁵⁰. Warto podkreślić, że narciarze żydowscy z Polski mieli zapewnione bardzo dobre warunki szkoleniowe, zakopiański oddział „Makkabi” ćwiczył pod okiem najlepszego polskiego narciarza Bronisława Czecha¹⁵¹.

¹⁵⁰ „Nowy Dziennik” 1932, nr 313, s. 12.

¹⁵¹ „Nowy Dziennik” 1932, nr 327, s. 10.